
AK PARTİ ve 2007 GENEL SEÇİMLERİ

Şaban TANIYICI *

1. GİRİŞ

Türkiye’de siyasal parti sisteminde ve dolayısıyla siyasal hayatta kalıcı bir yeniden yapılanma (realignment) süreci yaşanıyor. Bu yeniden yapılanma sürecinin en önemli siyasal aktörü Adalet ve Kalkınma Partisi. Aslında AK partinin kendisi de parti içi bir yeniden yapılanmanın ürünü. AK partinin merkez sağa doğru hareketi 2001 yılından çok daha önce başladı. Bu ‘yenilikçi hareketin’ başlangıcı 1980’li yılların sonlarına kadar götürebilir. Refah partisi 1980’lerde daha geniş bir seçmen kitlesine hitap edebilmek için parti söyleminde, seçim stratejisinde ve parti organizasyonunda yeniden bir yapılanmaya gitti. Bu yeniden yapılanma parti merkezi kaynaklı olsa da en iyi örneğini Tayyip Erdoğan liderliğinde İstanbul il teşkilatı oluşturdu. Refah partisinin söylem ve strateji düzeyinde de olsa bu merkez sağa kayışı, Turgut Özal’ın cumhurbaşkanı olmasından sonra Anavatan partisinin liberal çizgiye kaymasıyla aynı döneme rastladı. Refah partisinin söyleminde, stratejilerinde ve organizasyonundaki değişimler 28 Şubat süreciyle yarım kaldı. 28 Şubat partinin evrimini sekteye uğratarak önce Fazilet partisi ve daha sonra AK parti biçiminde erken doğumlara neden oldu. Dolayısıyla AK parti bir erken doğum sonucu dünyaya geldi. Buna

---

* Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

rağmen partinin 2002 ve 2007 seçimlerindeki başarısı erken doğan bu partinin sağlıklı olduğunu göstermektedir. Partinin temsil ettiği toplumsal bağları yerinde, liderliği güvenilirdir. Dönüşümün askeri müdahale ile olması muhakkak bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.¹

Son seçimlerde AK parti oldukça geniş bir yelpazeyi içine alan toplumsal koalisyonun desteğini kendisinde toplayabildi. 2007 genel seçimleri, partinin 2002 genel seçimlerinde ve 2004 yerel seçimlerindeki başarısının geçici olmadığını gösterdi. 1990'lı yıllarda Türk siyasal hayatında yaşanan seçmenlerin partilerle olan bağının zayıflaması, partilerden uzaklaşma (dealignment) sürecinden sonra ortaya çıkan yeniden yapılanma, parti bağlarının yeniden kuvvetlenmesi (realignment) sürecinde merkez sağda ve merkez solda bulunan partilerin seçmen desteğini neredeyse tamamen yitirdiklerini söyleyebiliriz. Türkiye'de siyasal parti sistemi 1990'lı yıllardaki kutuplaşmış çoğulcu yapıdan ılımlı çoğulcu bir yapıya dönüşmektedir. Batı ülkelerinde yeniden yapılanma süreçleri genelde aynı siyasi partilerin çatısı altında farklı toplumsal koalisyonların birleşmesi ile gerçekleşirken, Türkiye'de zaten kurumsallaşamamış, lidere bağımlı siyasi partiler seçmen desteklerini kaybederek yok olma tehlikesi yaşamaktadırlar.

2007 genel seçimlerinde AK parti toplumun birçok kesiminden kendisine sadık bir seçmen kitlesi oluşturmayı başarabilmiş ve bağımsız seçmenlerden de yeterli miktarda seçmenin desteğini alarak mecliste hükümet kurmaya yetecek çoğunluğa rahatça ulaşmıştır. Bu desteğin sürekliliği AK Parti ile seçmenleri arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğuna büyük ölçüde bağlıdır. Seçmenlerin partilere olan sadakatinin giderek azaldığı ülkemizde bir seçimden diğerine partilerin başarılarını devam ettirmeleri de zorlaşmıştır. Bu makalede AK Parti'nin seçim başarısını özellikle seçmen aidiyeti-sadakati veya parti kimliği kavramı çerçevesinde değerlendirmeye çalışacağız.

2. AK PARTİNİN BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Batı ülkelerinde oy verme davranışının en önemli açıklayıcısı olarak kabul edilen seçmenlerin partilere olan sadakati veya aidiyeti (parti kimliği) hemen hemen bütün ülkelerde zayıflamıştır. Seçmenler artık oy

¹ AK partinin yaşadığı bu sorunların bir analizi için bkz. Sultan Tepe, 'A Pro-Islamic Party? Promises and Limits of Turkey's Justice and Development Party', The Emergence of New Turkey içinde. Derleyen M. Hakan Yavuz. Utah University Press. 2006.

tercihleri hakkında kararlarını verirken siyasi partiler yerine televizyon, gazeteler ve internet gibi medya araçlarından bilgilerini almaktadır. Siyasi partiler yerine adaylar ve siyasi meseleler seçmenlerin tercihlerinde önemli rol oynamaktadır. Seçmenler için görece önemi azalsa da parti kimliği hala oy verme davranışının en önemli açıklayıcısı olmaya devam etmektedir. Siyasi partilerin gücünün özellikle başkanlık seçimlerinde azaldığı, adayların ön plana çıktığı Amerika Birleşik Devletlerinde dahi seçmenlerin yüzde 60'tan fazla bir kesimi kendilerini bir partiye bağlı hissetmektedirler ve seçimlerde de bu doğrultuda oy kullanmaktadırlar. Siyasi partilerin giderek etkilerini kaybettiklerinin iddia edildiği bir dönemde 2004 yılındaki başkanlık seçimlerinde ve 2006 yılındaki Kongre seçimlerinde kendilerini Demokrat olarak tanımlayan seçmenlerin yüzde 90'ından fazlası Demokratik Partiye, Cumhuriyetçi olarak tanımlayan seçmenlerin yüzde 90'ından fazlası Cumhuriyetçi partiye oyunu vermiştir. Dolayısıyla parti aidiyeti veya sadakati bugün seçmenler için oylarını kullanırken önemli bir bilgi kaynağı olmaya devam etmektedir. Seçmenler kendilerini bir partiye bağlı hissederek siyasi hayatın karmaşıklığını bir ölçüde sadeleştirmiş olmaktadır. Buna göre seçmenlerin partilere aidiyet hissi bazı dönemlerde zayıflasa da yeniden yapılanma dönemlerinde parti taraftarlığı seçmenler arasında tekrar kuvvetlenmektedir.

Parti kimliğinin seçmenler arasında zayıfladığı veya hiç oluşmadığı dönemleri geçiş dönemleri veya istikrarsız dönemler olarak nitelendirebiliriz. Böyle dönemlerde partilerin büyük dönüşümler geçirmesi, bölünmesi, yeni partilerin ortaya çıkması muhtemeldir. Seçmenlerin istikrarlı bir parti kimliğine sahip olması siyasi sistemin istikrarlı olmasının nedenlerinden biri olarak görüldüğünden seçmenler ile partiler arasındaki bağın zayıflaması istikrarsızlığa yol açmaktadır. Örneğin demokrasiye yeni geçen Doğu Avrupa ülkelerinde ve Rusya'da seçmenlerin parti kimliği istikrarlı bir parti sisteminin önkoşulu olarak değerlendirilmiştir. Bu ülkelerde partiler ile seçmenler arasında psikolojik bağın oluşmaması güçlü lider yönetimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu ülkelerde siyasi partilerin kurumlaşmaması bir seçimden diğerine seçimlere katılan partilerin sayısında ve niteliğinde önemli farklılıklara neden olmuştur. Seçmen sadakatinin zayıflamasının sonuçlarından birisi bir seçimden diğerine partiler arası büyük oy kaymalarına neden olmaktadır. Yeni partilerin bu dönemlerde başarı şansı yüksektir.

2.1 Seçmenlerin parti Bağlarında Çözülme

Kişilerin bir parti kimliğine sahip olması çoğu zaman çocukluk döneminden başlayan bir süreçle olur. Aile çocukların doğrudan ve çoğu zaman dolaylı olarak ilk siyasal sosyalleşme sürecini yaşadığı toplumsal birimdir. Aile çocuğun bilgisel olmaktan çok duygusal olarak kendisini bir partiye bağlı hissetmesine neden olur. Bu duygusal bağlılık ileriki yıllarda kişinin siyasi olayları değerlendirmesinde önemli rol oynar. Anne ve babası aynı partiyi destekleyen kişilerin parti kimliğinin kalıcı olduğu görülmüştür. Yetişkinlik dönemlerinde de kişiler çocukluk dönemlerinde gelişen partizan bağlarla paralel arkadaşlık grupları bağları geliştirir. Bir kişinin parti kimliği ne kadar erken yaşta oluşursa bu bağ o kadar kuvvetlidir. Kişi yetişkinlik döneminde farklı ortamlara girdiğinde edindiği bilgiler ile çocukluktan getirdiği parti aidiyeti güçlenir veya zayıflar. Seyrek de görülse karşılaştığı olaylar ve edindiği bilgiler kişinin partisini tamamen değiştirmesine neden olabilir. Kişinin tuttuğu parti başarılı oldukça aynı partiyi desteklemeye devam edeceğini, başarısız oldukça da partiye olan bağlılığının zayıflayacağını söyleyebiliriz. Kişi tuttuğu partinin performansı sürekli kötü olursa siyasi partilere karşı tarafsız bir tutum geliştirecek belki de siyasete ilgisi azalacaktır. Tuttuğu partiden başka bir partinin kalıcı başarıları ise kişiyi bu partiye yöneltebilecektir. Bazı dönemlerde fanatik siyasi parti taraftarlarının dahi partilerine olan bağları zayıflayabilir. Siyasi partiler ve seçimlerle ilgili literatürde bu dönemler partilerden uzaklaşma –dealignment- ve yeniden yapılanma –realignment- kavramları ile açıklanmaktadır. Kişilerin ve toplumsal grupların önem verdikleri siyasi konuların değiştiği bu dönemlerde partileri destekleyen toplumsal koalisyonlar da değişime uğramaktadır. Partilerin göreceli kuvvetlerinde, politika ve ideolojilerinde değişikliklere neden olan realignment dönemleri özellikle genç kuşakların seçmen kitlesine katıldıkları dönemlerde gerçekleşmektedir.

1990'lı yılları Türkiye'de parti kimliğinin zayıfladığı bir dönem olarak nitelendirebiliriz. Seçmenlerin siyasi partilerden uzaklaşması parti sistemini de etkilemiştir. Türkiye'de 1990'larda var olan parti sistemi aşırı parçalanmış, kutuplaşmış çoğulcu parti sistemi olarak tanımlanmaktadır.² Olağandışı yüzde onluk seçim barajına rağmen seçmenlerin siyasi partilere olan ilişkileri parçalanmış bir siyasi yapıyı

² Bu konuda bkz. Birol Akgün, *Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Ankara: Nobel yayınları, 2007. ss.54-56.

ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde partilere olan bağlılık azalmış parti tutmayan seçmenlerin sayısı artmıştır. Bu seçmenler arasında 1980'lerin depolitize olmuş ortamında siyasi sosyalleşmesini tamamlamış genç seçmenler önemli yer tutsa gerektir. Bu noktada parti taraftarlığını zayıflatan nedenleri ele almamız gerekir.

Parçalanmış siyasi yapıyı ortaya çıkartan ve partilere olan bağlılığı zayıflatan sebepleri araştırdığımızda akla ilk gelen siyasi partilerin kapanmasına neden olan askeri müdahaleler ve anayasa mahkemesi kararları olmaktadır. Askeri müdahaleler sonucunda partilerin kapatılması ve yerlerine yenilerinin kurulması seçmenlerin parti kimliği konusunda istikrarsız olmasına katkı yapan en önemli etkenlerdendir. 1980 dönemi öncesinde siyasi partiler arasındaki ideolojik çatışmayı toplumsal çatışmanın ve şiddetin en önemli nedeni olarak gören askeri müdahale liderliği, var olan siyasi partileri kapatmış, liderlerine de siyaset yapma yasağı getirmiştir. Siyasi partilere olan güvenin en alt seviyeye indiği bu dönemde siyasi partilerin seçmenler nezdindeki değeri de azalmıştır. 1983 sonrası tek parti hükümeti döneminde ANAP'ın başarıları ile siyasi partilere olan bağlılıkta bir canlanma görülse de bu partinin lideri olan Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı olmasından ve iç çekişmelerden sonraki oy kaybı seçmenlerin partilerden çok liderlere bağlandığını ortaya koymuştur. Türkiye'de askeri müdahalelerin belki de en önemli etkilerinden birisi seçmenlerin siyasi partiler yerine liderlere kendilerini bağlı hissetmeleri olmuştur.

Sosyal ve ekonomik modernizasyon da siyasi etkenler kadar parti aidiyetinin seçmenler arasında zayıflamasında rol oynamıştır. Kişilerin eğitim seviyesinin, kişi başına düşen milli gelirin artması, şehirleşme, bireylerin partilere duygusal olarak bağlanmak yerine daha çok parti politikalarını değerlendirerek karar vermelerine neden olmuştur. Ekonomik krizler ve siyasi istikrarsızlık seçmenleri siyasi partilerden uzaklaştıran nedenler arasındadır. Türkiye'de siyasi partiler yanında liderlere duyulan bağlılığın da zayıfladığını söyleyebiliriz. Örneğin, 1970'lerde seçmenlerin yüzde 40'larını arkasından sürüklemiş olan Bülent Ecevit, 2002 seçimlerinde hiçbir varlık gösterememiştir.

2.2 Bağımsız Seçmenlerin Yükselişi

Ulusal ve uluslararası anket sonuçlarına baktığımızda Türkiye'de kendilerini bağımsız olarak nitelendiren seçmenlerin oranında giderek önemli bir artış yaşandığını görmekteyiz. 1990'ların başından bu yana genel seçimlerde hiçbir partiye oy vermeyeceğini belirten seçmen sayısı

oldukça artmıştır. 1990 yılında bağımsız seçmenlerin oranı yüzde 12 iken AK partinin kurulduğu ay olan 2001 yılının Ağustosuna gelindiğinde bu oran yüzde 41,5'e yükselmiştir. Seçmenlerin sağda ve solda kurulu partilere olan bağlılığı azaldıkça yeni kurulan partilere yönelmişlerdir. Siyasi seçimlerle ilgili literatürde dealignment olarak adlandırılan var olan parti bağlarının aşınması durumu 1990'lar Türkiye'sinde oldukça ağır bir şekilde yaşanmıştır.

1990 dünya değerleri anketine göre ankete katılanların yüzde 12'si seçimlerde hiçbir partiye oy vermeyeceklerini belirtmişlerdir. 1996 yılında yapılan dünya değerler anketine göre ise partilerden hiçbirine oy vermeyeceklerini belirtenlerin oranı yüzde 21'e yükselmiştir. Bunun yanında aynı ankette yüzde 7,9'luk bir kesimin de parti tercihi konusunda kararsızdır. Aralık 2000'de yapılan dünya değerler anketine göre ankete katılanların yüzde 32,8'i seçimlerde partilerden hiçbirine oy vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Ağustos 2001'de yapılan Avrupa değerler anketine göre ise 31,7'lik bir kesim boş oy kullanacağını söylemiş ve yüzde 9,8 ise oy kullanmayacağını belirtmiştir.

Tablo 1. 1990'lı Yıllarda Türkiye'de Bağımsızlar

	1990	Aralık 1996- Ocak1997	Kasım-Aralık 2000	Ağustos 2001
Bağımsızların Oranı	12.6	29.4	33.6	41.5

Bağımsız seçmenlerin özelliklerine baktığımızda bu seçmenlerin eğitim seviyesi yüksek ve daha az dindar olduklarını görmekteyiz. Bu özellikler Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) seçmenlerinin özellikleri ile benzerlik gösterse de bazı açılardan bağımsızlar CHP seçmeninden ayrılmaktadır. Bağımsızlar daha eğitilmiş, kendi işlerinde veya profesyonel mesleklerde çalışan, siyasetle fazla ilgilenmeyen ve daha küreselci özellikler taşımaktadırlar. Bu seçmenler ayrıca devletin ekonomiye müdahalesine karşı ve ekonomik eşitlik konusunda daha az duyarlıdırlar. Radikal sosyal değişim yerine tedrici sosyal reform taraftarındırlar. Gelirleri ve eğitimleri yüksek olmasına rağmen hayatlarından memnun değillerdir ve siyasi partilere güvenleri azdır. Bu seçmenler sol-sağ ideolojik yelpazesinde kendilerini merkeze yerleştirmektedirler. Daha eğitilmiş, daha şehrli ve daha kozmopolitan tavırlı bu seçmenler kendilerini merkezde görmektedirler. 2002 ve 2007 genel seçimleri göstermiştir ki giderek sayıları artan bu seçmenler temsil konusunda var olan merkez sağ partileri kendilerine yakın

görmemektedirler. Cumhuriyet Halk Partisini de devletçi ve içe dönük olarak gören bu kitleyi taleplerini dile getirecek, görüşlerini temsil edecek bir parti olmadığından en ilerici ve dışa dönük olarak gördükleri Ak partiyi desteklemektedir.³

3. PERFORMANS ODAKLI SEÇMENİN YÜKSELİŞİ

1990'larda seçmenlerin parti kimliklerinin zayıflaması seçmenlerin parti bağlarının zayıflaması bu seçmenlerin bir kısmının AK parti ve Genç Parti gibi yeni kurulan partilere yönelmesini sağlamıştır. Partileri çekici hale getiren nedenleri de tartışmak gerekir. Seçmenler arasında parti yandaşlığını artıran en önemli nedenleri başında siyasi partilerin hükümetteyken uyguladığı politikalarla yüksek bir performans sergilemesi gelmektedir. Seçmenler işbaşındaki partiyi etkili ve sonuç alabilen iktidar olarak algılamaya başlarsa kendilerini iktidardaki parti ile daha kolay özdeşleştirebilmektedirler. 22 Temmuz seçimleri öncesinde yapılan pek çok ankette seçmenlerin Ak partinin 2002 yılı seçimlerinden sonraki iktidarını oldukça başarılı buldukları gözlenmektedir. Konda seçim anketlerine göre parti politikası beğenildiği için en çok destek alan parti yüzde 36,1 ile AK parti olmuştur. Diğer partilerin seçmenlerinin yarısından fazlası partileri kendi görüşlerine yakın gördükleri için desteklediklerini belirtmişlerdir. Parti politikasını beğenerek parti tercihi yapanların çoğu (% 67,13) AKP'yi desteklemiştir.⁴ Konda tarafından yapılan anketlere göre seçmenler Ak partinin iktidarda olduğu son beş yılı değerlendirirken, asayiş ve can güvenliği sorununun büyümesine dikkat çekmekle beraber, ülkenin genel durumunda düzelmeye başladığını belirtmişlerdir. Seçmen ülkenin genel durumundaki iyileşmenin kendi özel hayatına da yansıtacağı beklentisindedir. Yine Konda'nın yaptığı anketlere göre seçmenlerin yüzde 42,7'si ekonomik durumun iyiye ve yüzde 30,1'lik bir kesimi kötüye doğru gittiğini söylemektedir. Yolsuzluklar mücadele ve diğer konularda da durum farklı değildir.

Bizim açımızdan bu bulgulardan belki de en önemlisi seçmenlerin yüzde 45-50'lik bir kısmı Ak partinin reformcu bir parti olduğunu düşünmesidir. Kendisini muhafazakâr olarak nitelendirilen bir partinin

³ Tarihçi Erik-Jan Zürcher'in Türkiye'de liberal, aydın ve ilerici olarak nitelendirdiği milyonlarca kişinin olduğunu söylemesi ve bu kişilerin sağda veya solda kendilerini temsil edebilecek bir parti olmadığından Ak partiyi desteklediklerini savunması bu doğrultuda açıklayıcıdır. Zürcher ayrıca 'Türkiye'deki tüm arkadaşlarım gibi oyumu Ak partiye verirdim' demeyi de ihmal etmiyor. Bkz. Zaman Gazetesi, 23 Aralık 2007..

⁴ Konda, *Sandığın İçindeki*: 2007, s. 4.

seçmenlerin büyük bir oranı tarafından reformcu olarak görülmesi manalıdır. Ak parti Avrupa Birliği sürecindeki ve uluslararası siyasette izlediği politikalarla muhafazakâr seçmenin yanında dışa daha çok açık seçmene de hitap edebilmiştir. Ak parti rakipleri ile kıyaslandığında ileriye dönük, reformcu, küreselleşmenin getirdiği olumlu ve olumsuz etkilere en iyi yanıt verecek parti görünümü çizmiştir. Öniş'e göre AK parti bazı yönlerden Avrupa'da 1990'larda ortaya çıkan kapitalizm ile sosyalizm arasında üçüncü yol çizgisini benimseyen sosyal demokrat partileri andırmaktadır. Öniş üçüncü yol benzetmesini AK partinin serbest piyasanın faydalarına ve devleti ekonomiye müdahaleci olmaktan düzenleyici olmaya evrilmesinin gerekliliğine yaptığı vurguya, sosyal adalet meselelerine olan ilgisine, çok kültürlülüğe ve dini özgürlüklere olan bağlılığına ve AB sürecinde izlediği politikalarla somutlaşan ulusüstü karakterine dayandırmaktadır.⁵ AK partinin iktidarının altıncı yılında bu alanlarda ne kadar başarılı olduğu tartışmalı olsa da seçmenlerin gözünde diğer partilerle karşılaştırıldığında daha dışa açık ve reformcu görüldüğü iddia edilebilir. Bu özellikleri ve partinin iktidardaki ekonomik performansı 2007 genel seçimlerinde merkezdeki bağımsız oyların önemli bir kısmını Ak partiyi yöneltmiştir.

Dünya değerler anketi ve Avrupa Birliği'nin yaptırdığı Eurobarometer anketlerine baktığımızda Türkiye'de seçmenlerin hükümete ve parlamentoya olan güveni 1990'lardan bu yana, Ak Parti döneminde ilk defa yüzde ellinin üzerine çıkmıştır. 2007 sonbaharında yapılan bazı anketlere göre ise bu oran yüzde 65 civarındadır ki bu oran gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oldukça yüksektir. 2002 genel seçimleri öncesinde yapılan anketleri incelediğimizde hükümete ve parlamentoya yönelik halkın güveni yüzde otuzları geçememektedir. Parçalanmış siyasi yapı siyasi partilere olduğu kadar parlamentoya ve hükümete de güven duyulmamasına da yol açmaktadır.

Ak partinin 2007 genel seçimlerinde aldığı yüksek oy oranı büyük ölçüde seçmenlerin partinin iktidardaki performansını olumlu değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Yoksa Türkiye'de islamcılığın veya muhafazakârlığın yükselişte olmasından değil. Ak parti liderliği Refah partisi ve daha sonra Fazilet partisi içerisinde aralarında kuşak, idare tarzı ve liderlik açısından farklar bulunan bir lider grubuyla

⁵ Bkz. Ziya Öniş, 'The Political Economy of Turkey's JDP', The Emergence of New Turkey içinde. Derleyen M. Hakan Yavuz. Utah University Press, 2006.

mücadele ederek yeni partilerini kurmuşlardır. Başarıları yeni partinin sunduğu politikaların ve söylemlerin tabanda da yankı bulduğunun işaretidir. Yaşanan sosyal ve ekonomik modernizasyon siyasi modernizasyona denk gelmiştir. Burada tek taraflı bir etkiden çok siyasi liderlik ve tabanın değişiminin bir etkileşim içerisinde gerçekleştiğini söylemek daha doğru olur. MÜSİAD'ın Avrupa Birliği ile ilgili söylemleri ile AK partinin Avrupa Birliği politikasının seyri karşılaştırıldığında bu karşılıklı etkileşim görülebilir. Parti liderliği birçok konuda parti tabanının tutumlarını şekillendirmektedir. Liderlik ve parti tabanı çevresel ve parti içi şartların değişimi ile daha modern bir aşamaya evrilmiştir. Ak parti seçmeni, Refah partisi seçmeninden sosyal, ekonomik ve siyasi kültür açısından farklıdır. Türkiye'de günümüzde partilerin kendilerine 'mutlak sadakat' bağı ile bağlı olduğunu iddia edebilecekleri seçmen oranı oldukça azalmıştır.

Anketlere tekrar dönecek olursak Ak partinin 2007 seçimlerinden büyük başarı ile çıkmasına rağmen seçmenlerin yüzde 39,1'lik bir kesimi Türkiye'de hiçbir siyasi partinin en acil sorunları çözeceğini düşünmemektedir. Ak partinin acil sorunları çözebileceğini düşünen seçmen oranı yüzde 33,3'tür. Buna göre 2007 seçimlerinde Ak partiyi destekleyen seçmenlerin önemli bir kısmı bu partinin ülkenin acil sorunlarını çözeceğini düşünmedikleri halde Ak partiyi desteklemişlerdir. Seçmenlerin yüzde 32'lik bir kısmı yeni bir partiye, yüzde 41,8'lik bir kısmı yeni bir lidere ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir (Konda, Sandığın içindeki 2007: 6). Siyasi belirsizlik içerisinde olan bu seçmen kitlesinin bir bölümü için Ak parti kötüler içerisinde en iyi olarak tercih edilmiştir.

4. AK PARTİNİN SİYASİ COĞRAFYASI VE SEÇMEN PROFİLİ

Coğrafi olarak bakıldığında Ak Parti batıdaki bazı sahil kentleri hariç Türkiye'nin tüm illerinde varlığını hissettirmektedir. Nitekim 81 il içinde Ak Partinin milletvekili çıkartmadığı tek il Tunceli olmuştur. Bu arada Ak Partinin, etnik siyasetin hegemonyasına terk edilmiş görüntüsü yaratılan bazı doğu ve güneydoğu illerinde DTP (bağımsız adaylar) ile başa baş mücadele eden bir parti olması da oldukça dikkate değer bir sonuçtur. Yine Ak Parti, sağ partilerin oldukça zayıf kaldığı İzmir gibi gelişmiş Ege kentlerinde bile CHP ile yarışır hale gelmesi Türk seçmeninde gözlenen rasyonel/performansa bağlı oy verme davranışının bir göstergesi olarak okunabilir.

AKP'NİN İL İÇİ SIRALAMADAKİ YERİ

Kaynak: www.hyp.org.tr

AK partiye daha çok hangi seçmenlerin oy verdiğine bakılacak olursa eğitim seviyesi ve gelir seviyesi daha düşük olan toplumsal kesimler Ak partiyi daha çok desteklemişlerdir. Bunun yanında Ak partinin toplumun hemen her kesiminden destek aldığı görülmektedir. Coğrafi olarak da AK parti desteği ülkenin belirli bölgeleri ile sınırlı kalmamıştır. Türkiye’de oy verme davranışını etkileyen en önemli faktörlerden olan seçmenlerin dindarlık düzeyi de Ak partiye olan desteği etkilemektedir. Sol-sağ ideolojik yelpazede Ak parti seçmenlerinin konumuna baktığımızda bu seçmenlerin ANAP ve DYP seçmenlerine MHP seçmenlerinden daha yakın olduğunu görmekteyiz. AK parti seçmenleri kendilerini ANAP ve DYP seçmenleri gibi merkez sağda görmektedirler. 2006 yılında yayınlanan bir çalışmada, Ali Çarkoğlu 2004 yerel seçimlerinde Ak parti seçmenlerinin daha da merkeze kaydıklarını belirtmektedir.⁶ 2007 seçimlerinde merkeze doğru kaymanın devam ettiği iddia edilebilir. Diğer taraftan partilerin dindarlık düzeylerine bakıldığında AK parti seçmenleri ANAP ve DYP seçmenlerinden daha dindar fakat MHP seçmeninden dindarlık açısından bir farklılık göstermemektedir. Her ne kadar AK parti liderliği kendilerini muhafazakâr olarak tanımlasalar ve partilerinin merkez sağda olduğunu savunsalar da seçmenlerin geleneksel merkez sağ partilerden daha dindar olduğunu görmekteyiz.

⁶Bkz. Ali Çarkoğlu, 'The New Generation of Pro-Islamists in Turkey', The Emergence of New Turkey içinde, derleyen M. Hakan Yavuz. Utah University Press. 2006. s.165.

SONUÇ

Ak Parti'nin 2007 genel seçimlerinde aldığı oy oranı, partililer için dahi sürpriz olmuştur. Seçimlerden sonra ve hala da devam eden bazı yorumlara göre Türkiye'de dindarlık, muhafazakârlık yükseliştir. Oysa araştırmalar Türkiye'de bağımsız seçmenlerin sayısının artmakta olduğunu ve bu seçmenlerin artık oylarını belirli bir partiye olan yaşam boyu bağlılıklarına dayanarak değil de o partinin veya parti liderlerinin geçmişteki ve gelecekteki performansına göre kullandıklarını ortaya koyar yöndedir. Bu nedenle herhangi bir partiyi bir seçimde destekleyen seçmenleri bu partinin sürekli destekçileri olarak görmek yerine, o seçim dönemi için o partinin müşterileri olarak görmek gerekir. Müşteriler tercih ettikleri partiden memnun olmadıkları zaman her zaman için kolayca parti değiştirebileceklerdir. Ak partinin 2007 seçimlerindeki başarısını bu doğrultuda değerlendirmek gerekir.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, Birol, Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven, Ankara: Nobel yayınları, 2007.
- ÇARKOĞLU, Ali, 'The New Generation of Pro-Islamists in Turkey', The Emergence of New Turkey içinde, derleyen M. Hakan Yavuz. Utah University Pres, 2006.
- TEPE, Tepe, "A Pro-Islamic Party? Promises and Limits of Turkey's Justice and Development Party", The Emergence of New Turkey içinde, derleyen M. Hakan Yavuz. Utah University Pres, 2006.
- ÖNİŞ, Ziya, 'The Political Economy of Turkey's JDP', The Emergence of New Turkey içinde, derleyen M.Hakan Yavuz. Utah University Pres, 2006.